

Ірина Іванова, к. пед. н.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Україна

СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ГОРОДЯН ПРО МІСІЮ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ М. МИКОЛАЄВА)

Iryna Ivanova, PhD in Pedagogics

Petro Mohyla Black Sea State University, Ukraine

SOCIAL PERCEPTIONS OF TOWNSPEOPLE ABOUT THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION'S MISSION (ON THE EXAMPLE OF MYKOLAIV CITY)

The article analyzes the results of a theoretical analysis of domestic scientific sources in 2012-2016, which addressed the problem of determination of the higher education institution mission in a modern society; as well as an empirical sociological study of the Mykolaiv townspeople's social perceptions about the higher educational institution's mission in a society. 400 respondents were involved in this questionnaire survey. It has been found that, according to the Mykolaiv townspeople social perceptions, the higher educational institutions should primarily provide skill formation, transfer of experience and knowledge to the youth and attracting them to research activities. Respondents think that the corruption in education, underfunding, outdated facilities and resources of the educational institutions impede the higher educational institutions to perform their mission.

Keywords: higher educational institution, townspeople, mission, higher educational structure, social perception.

Постановка проблеми. Сьогодні, за умов входження України в європейський освітній простір і вирішення завдань модернізації національної системи освіти, одним із важливих завдань є побудова концептуальної моделі подальшого розвитку закладів вищої освіти як одного з найважливіших інноваційних та стратегічних ресурсів країни, який, поряд з іншими факторами, спроможний забезпечити розв'язання існуючих соціально-економічних проблем; але для цього потрібно, щоб у представників державної влади та громадськості було сформовано чітке уявлення про основне призначення закладів вищої освіти в суспільстві, що обумовлює теоретичне і практичне значення заявленої теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему місії на теоретичному рівні у різних аспектах вивчали такі вітчизняні науковці – представники різних галузей знання, як: доктори наук, професори В. Є. Бакіров, В. Є. Бахрушин, О. В. Гаращук, П. Ю. Саух, А. А. Сбруєва, Л. С. Шевченко, – а також науковці Г. Кузнецова, О. М. Кузьменко, О. Б. Моргулець та ін. Аналіз теоретичних джерел показав, що подальшої розробки потребує проблема вивчення соціальних уявлень населення України щодо місії (високого призначення, відповідальної ролі) закладів вищої освіти в сучасному суспільстві.

Метою статті є виклад результатів соціологічного дослідження з вивчення соціальних уявлень мешканців м. Миколаєва про місію закладу вищої освіти (теоретичного та емпіричного етапів).

Виклад основного матеріалу дослідження. Автором статті здійснено теоретичний аналіз вітчизняних наукових джерел 2012-2016 р.р., присвячених дослідженню місії університету, змістовному наповненню цього поняття (оприлюднено на Всеукраїнській науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2017»). Науковці, які працюють у даному проблемному полі, спираються на праці англійського теолога і педагога кардинала Дж. Ньюмена; іспанського філософа Х. Ортеги-і-Гассета; німецьких філософів В. Гумбольдта, К. Ясперса, Х.-Г. Гадамера та Ю. Хабермаса; німецького соціолога і філософа М. Вебера; французького філософа Ж. Дерріди; французьких соціологів Е. Дюркгейма і П. Бурд'є.

У збірці «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету», в якості одного з епіграфів, наводиться думка польського професора В. Баниса: «...місією університету є виховання еліти країни, формування громадянської позиції студентів та докторантів, їхньої особистості в цьому дусі...»¹. У монографії «Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти» привертає увагу стаття А. А. Сбруєвої «Трансформація місії сучасного Університету: детермінанти та прояви», в якій зазначається, що її автор у визначенні місії університету спирається на сучасну теорію організацій, відповідно до якої «місія визначається як загальна мета організації, сукупність загальних установок і принципів, що визначають призначення організації в суспільстві, взаємовідносини з іншими соціально-економічними суб'єктами»².

Слід звернути увагу на монографію «Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія», яка є спільним освітнім проектом України і Польщі і має окремий розділ, присвячений місії освіти.

У статті професора П. Ю. Сауха «Університетська освіта: між історичною місією і реальною перспективою», розміщеної у монографії, є твердження щодо необхідності перегляду університетами своєї місії: «...об'єктивний процес глобалізації, масштабне посилення професійної компетентності та інноваційності знань, вимагає дієвої реакції традиційної університетської освіти, яка має розумно поєднати утилітарну прагматику професійної підготовки фахівця з "прагматикою" фундаментальних знань і національно-культурними традиціями ...»³.

Професор В. Є. Бахрушин, досліджуючи історію та сучасний стан визначення місії університетів, прийшов до висновку, що вони є комплексними і охоплюють такі головні цілі: формування світогляду і виховання молоді; професійну підготовку і перепідготовку фахівців; фундаментальні та прикладні наукові дослідження; соціалізацію молоді; проектування суспільного розвитку на глобальному, регіональному та місцевому рівнях; побудову відповідних прогнозів і сценаріїв⁴. О. М. Кузьменко, дослідниця історичних типів університету, відзначає, що місію університетів слід осмислювати, виходячи з того, що в сучасному суспільстві вони постають як центри експертизи та навчання, каталізатори економічного розвитку на локальному рівні, а також як центри зосередження людського капіталу й осередки відкритого обміну знаннями та досвідом⁵.

Професор Л. С. Шевченко в статті «Місія університету в системі освітнього менеджменту» відзначає, що у формулюванні місії вищої школи знаходять прояв ліберальна й утилітарна тенденції: «...прихильники першої виходять із того, що освіта була і залишається сферою виробництва, а в процесі навчання відбувається створення, виформовування людей. Прихильники другої, утилітарної тенденції, відверто заявляють про освіту як сферу послуг, а її завдання бачать у задоволенні потреб «клієнтів» щодо надання освітніх послуг та подальшого працевлаштування на ринку праці»⁶. Також Л. С. Шевченко зауважує, що «для того, аби місія виконувала свою провідну роль у стратегічному управлінні університетом, вона, по-перше, повинна чітко вказувати на напрям розвитку освіти і самого університету; по-друге, повинна давати чіткі відповіді на потреби та очікування заінтересованих груп споживачів освітніх продуктів; по-третє, місія ВНЗ має містити інформацію про інструменти та технології своєї реалізації і водночас не суперечити практичним діям»⁷.

Науковець О. Б. Моргулець на основі історико-ретроспективного аналізу еволюційного розвитку основної ідеї та місії університету на різних етапах суспільного розвитку прийшов

¹ IFEPFR (2016). *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*

<http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Книга160514_web.pdf>, 234. (2018, червень, 11).

² Сбруєва, А.А. (2015). Трансформація місії сучасного Університету: детермінанти та прояви. *Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти*, 72-84.

<http://library.sspu.sumy.ua/biblioteka/naukovi_vidania_internet/2015/Teorii_ta_tehnologii_Sbruev.PDF>. (2018, червень, 11).

³ Саух, П. (2013). Університетська освіта: між історичною місією і реальною перспективою. *Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія*, 182-203.

⁴ Бахрушин, В. (2013). Місія університетів у світі: історія та сучасність. *Портал Освітня політика*

<<http://education-ua.org/ua/articles/167-misiya-universitetiv-u-sviti-istoriya-ta-suchasnist>>. (2018, червень, 11).

⁵ Kuzmenko, O. (2014). Entrepreneurial higher education institutions: Ukrainian and world experience. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1/2, 27-30.

⁶ Шевченко, Л.С. (2014). Місія університету в системі освітнього менеджменту. *eNULAUIR*

<http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5887/1/Shevchenko_77-80.pdf>. (2018, червень, 11).

⁷ Там само.

до висновку, що «місія ВНЗ може розглядатися як сукупність уявлень про основоположні цінності, цілі та простір університету...»¹.

Науковці О. Гаращук, В. Куценко, І. Содоль у назві своєї статті задекларували та у змісті розкрили, що саме підвищення якості підготовки кадрів є фундаментальною місією вищої школи². Г. Кузнецова, досліджуючи проблему працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, стверджує, що місія ВНЗ полягає у сприянні працевлаштуванню випускників³. О. Тимошенко охарактеризувала місію закладів вищої освіти як один з критеріїв культури управління⁴.

Слід зауважити, що у більшості згаданих публікаціях місія закладу вищої освіти розглядається не у широкому розумінні як така, що «втїлює філософію» цього закладу, а в більш вузькому, як така, що «декларує причини його створення, основні цілі і напрями діяльності»⁵. Автор ж статті вважає, що місія вищого навчального закладу повинна визначати, перш за все, його призначення в суспільстві як соціального інституту та слугувати основою для розробки стратегії його діяльності; а також поділяє точку зору професора Л. С. Шевченка стосовно того, що місія ВНЗ повинна відображати потреби реальних і потенційних споживачів освітніх послуг, бути зрозумілою для них, прийматися ними, а це дозволяє вести мову про необхідність вивчення громадської думки щодо визначення місії вищів на рівні певного населеного пункту, регіону і країни в цілому. Отримана інформація може і повинна використовуватися для вирішення завдань стратегічного управління конкретним закладом вищої освіти, визначення стратегії розвитку освіти в регіоні і в країні.

Матеріали аналізу вітчизняних наукових джерел було використано в процесі розробки програми емпіричного соціологічного дослідження, метою якого було вивчення соціальних уявлень мешканців м. Миколаєва про місію (високе призначення, відповідальну роль) закладів вищої освіти в суспільстві, проведеного у лютому 2017 р. Миколаївським центром соціологічних досліджень Чорноморського національного університету імені Петра Могили (надалі – МЦСД ЧНУ ім. Петра Могили).

Об'єктом емпіричного соціологічного дослідження є доросле населення м. Миколаєва (старше 18 років), предметом – уявлення мешканців міста про місію (високе призначення, відповідальну роль) закладів вищої освіти в суспільстві. Анкетним опитуванням було охоплено 400 осіб; проводилося за багатоступеневою (перший ступінь – райони міста, другий – відбір вулиць в кожному районі, третій – відбір респондентів за соціально-демографічними характеристиками), районованою, імовірнісною, квотною вибіркою, репрезентативною за віком, статтю та місцем проживання респондентів. Розподіл респондентів за статтю відповідно до соціально-демографічної структури населення міста: 54 % жінок, 46 % чоловіків. Розподіл респондентів за віком: 18-29 років – 20,3 %; 30-45 – 33,7 %; 46-59 – 24,7 %; 60 років і старше – 21,3 %.

До анкети було включено питання «Яку місію (відповідальну роль), на Вашу думку, виконують в суспільстві заклади вищої освіти?», респонденти могли обрати не більше двох варіантів відповіді. Аналіз отриманої інформації показав, що в уявленнях опитаних мешканців м. Миколаєва місія закладів вищої освіти полягає, в першу чергу, в підготовці професійних кадрів шляхом передачі молодому поколінню накопичених знань і досвіду та залучення до науково-дослідницької діяльності. 52,5 % від усіх відповідей отримав варіант «підготовка висококваліфікованих кадрів»; 37 % – «передача знань, досвіду наступним поколінням»; 18,25 % – «науково-дослідницька діяльність» (таблиця 1.).

Схожий результат було отримано під час опитування викладачів вищих навчальних закладів міст Миколаєва, Одеси і Херсона, яке МЦСД ЧНУ ім. Петра Могили проводив у 2015 р. у рамках науково-дослідницького проекту «Наукова розробка імплементації європейських соціокультурних

¹ Моргулець, О.Б. (2016). Теоретичні узагальнення еволюції ВНЗ у контексті його місії. *Електронний репозитарій ДВНЗ "УжНУ"* <<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12731/1/ТЕОРЕТИЧНІ%20УЗАГАЛЬНЕННЯ%20ЩОДО%20ЕВОЛЮЦІЇ%20ВНЗ.pdf>>. (2018, червень, 11).

² Гаращук, О., Куценко, В., Содоль, І. (2013). Підвищення якості підготовки кадрів – фундаментальна місія вищої школи. *Вища школа*, 2, 22-36.

³ Кузнецова, Г. (2012). Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: проблеми і перспективи. *Вища школа*, 12, 65-71.

⁴ Тимошенко, О. (2010). Організація та управління якістю освіти: проблемні підходи. *Вища освіта України*, 1, 60-66.

⁵ Шевченко, Л.С. (2014). Місія університету в системі освітнього менеджменту. *eNULAIR* <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5887/1/Shevchenko_77-80.pdf>. (2018, червень, 11).

Розподіл відповідей респондентів на питання «Яку місію (головну роль), на Вашу думку, виконують в суспільстві ВНЗ?»* (N=400)

Варіанти відповіді	N	% від усіх
Передача знань, досвіду наступним поколінням	148	37
Відновлення і розвиток національних традицій	38	9,5
Підготовка висококваліфікованих кадрів	210	52,5
Науково-дослідницька діяльність	73	18,25
Виховання патріотично налаштованої молоді	53	13,25
Розробка програм розвитку країни	34	8,5
Інше	0	0
Важко відповісти	59	14,75

* У респондентів була можливість обрати не більше 2-х варіантів відповіді на це питання

та освітнянських стандартів»: 16,3 % респондентів вважали, що місією закладів вищої освіти є «підготовка нового покоління фахівців»; 14,9 % – «забезпечення ринку праці висококваліфікованими фахівцями»; 13,9 % – «формування інтелектуальної еліти»¹.

За результатами дослідження 2017 р. з'ясувалося, що городяне в меншій мірі вважають, що відповідальна роль вишів полягає у патріотичному вихованні молоді та відродженні національних традицій. Варіант відповіді «виховання патріотично налаштованої молоді» отримав 13,25 % від усіх відповідей, варіант «відновлення і розвиток національних традицій» – 9,5 % (таблиця 1.). Певний негативний відтінок такий результат, на думку автора статті, має: в сучасних умовах патріотизм кожного українця – це можливість повернення Криму і припинення військових дій на Сході країни, подолання корупції та економічної кризи, побудови дійсно незалежної самостійної європейської держави. З іншої сторони, термін «виховання» може асоціюватися у респондентів з нещодавним радянським минулим нашої країни, коли вищі навчальні заклади відносили до ідеологічних та виховних установ.

Аналіз отриманих даних за статтю респондентів показав наступне. Не виявлено занадто великої різниці (від 1,4 % до 2 %) у чоловіків і жінок щодо наступних варіантів відповіді: «підготовка висококваліфікованих кадрів» (у чоловіків – 53,26 %, у жінок – 51,85 %); «передача знань, досвіду наступним поколінням» (у чоловіків – 35,87 %, у жінок – 37,96 %). Дещо більшою (від 3,4 % до 3,6 %) є різниця стосовно таких варіантів відповіді, як: «науково-дослідницька діяльність» (у чоловіків – 20,1 %, у жінок – 16,66 %); «виховання патріотично налаштованої молоді» (у чоловіків – 15,22 %, у жінок – 11,57 %) (таблиця 2.).

Аналіз результатів дослідження за віком респондентів виявив певні розбіжності у відповідях представників різних вікових категорій:

- у респондентів 30-45 років на четверту позицію вийшов варіант «розробка програм розвитку країни» (11,85 %), а не «виховання патріотично налаштованої молоді» (4,4 %), що можна пояснити як особливостями цього вікового періоду (активна реалізація свого особистісного потенціалу у різних сферах життєдіяльності), так і тим, що період дорослішання проходив за часів звільнення від радянських стереотипів щодо виховної функції закладів освіти як основної;

- респондентам віком від 46 до 59 років частіше представників інших вікових категорій важко було відповісти на питання щодо місії (відповідальної ролі) закладів вищої освіти в суспільстві, що, можливо, пов'язано з їхньою загальною соціальною дезорієнтацією (труднощі влаштування на роботу після втрати робочого місця, невизначеність з майбутньою пенсією, медична реформа тощо);

- у респондентів 60 років і старше серед усіх вікових категорій питома вага варіанту відповіді «підготовка висококваліфікованих кадрів» є найбільшою (55, 29 %) (таблиця 3.)

¹ Мейжис, І.А., Калашнікова, Л.А. (2016). *Інформаційно-аналітична довідка. Соціальні виміри процесу реформування системи освіти (на прикладі Півдня України): Дані й аналітичні висновки за результатами опитування вчителів шкіл, викладачів та студентів ВНЗ*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 13.

Таблиця 2

Розподіл відповідей респондентів різної статі на питання «Яку місію (головну роль), на Вашу думку, виконують в суспільстві ВНЗ?», %

Варіанти відповіді	Стать	
	Чоловіча (N=184)	Жіноча (N=216)
Передача знань, досвіду наступним поколінням	35,87	37,96
Відновлення і розвиток національних традицій	10,33	8,7
Підготовка висококваліфікованих кадрів	53,26	51,85
Науково-дослідницька діяльність	20,11	16,66
Виховання патріотично налаштованої молоді	15,22	11,57
Розробка програм розвитку країни	6,52	10,19
Інше	0	0
Важко відповісти	12,5	16,67

Таблиця 3

Розподіл відповідей респондентів різного віку на питання «Яку місію (головну роль), на Вашу думку, виконують в суспільстві ВНЗ?», %

Варіанти відповіді	Вік			
	18-29 років (N=81)	30-45 років (N=135)	46-59 років (N=99)	60 років і старше (N=85)
Передача знань, досвіду наступним поколінням	38,27	38,52	39,39	30,59
Відновлення і розвиток національних традицій	13,58	9,36	5,05	10,59
Підготовка висококваліфікованих кадрів	51,85	54,07	48,48	55,29
Науково-дослідницька діяльність	34,57	17,04	17,17	17,65
Виховання патріотично налаштованої молоді	12,35	4,44	15,15	14,12
Розробка програм розвитку країни	8,64	11,85	6,06	5,88
Інше	0	0	0	0
Важко відповісти	11,11	14,8	19,19	12,94

Очікуваними були відповіді городян на питання щодо чинників, які перешкоджають закладам вищої освіти виконувати свою місію (головну роль) в суспільстві. Були названі ті, які негативно впливають на розвиток країни в цілому і не дають їй просуватися шляхом інновацій та прогресу: 46 % від усіх відповідей отримав варіант «корумпованість системи вищої освіти»; 33,25 % – «недостатнє фінансування вищої освіти»; 27 % – застаріла матеріально-технічна база (таблиця 4).

Результати аналізу відповідей респондентів за їхніми соціально-демографічними характеристиками показали, що чоловіки і жінки практично в рівній мірі вважають, що основною перешкодою на шляху виконання закладами вищої освіти свого суспільного призначення є корумпованість вищої освіти і застаріла матеріально-технічна база. Розподіл даних за віком продемонстрував, що корумпованість, як причину не виконання вишами свого суспільного призначення, обрали в більшій мірі респонденти віком 46-59 років (категорія населення, яка мала змогу спостерігати за загостренням цієї проблеми протягом останніх десятиліть); недостатнє фінансування вищої освіти – віком 30-45 років; застарілу матеріально-технічну базу – респонденти 18-29 років. Представники двох останніх вікових категорій чи мали власний досвід навчання у вітчизняних закладах вищої освіти, чи навчаються їхні діти.

Розподіл відповідей респондентів на питання «Які чинники, на Ваш погляд, перешкоджають ВНЗ виконувати свою місію (головну роль) у суспільстві?»*(N=400)

	N	% від усіх
Відсутність у суспільстві чіткого уявлення про призначення ВНЗ	55	13,75
Недостатнє фінансування вищої освіти	133	33,25
Застаріла матеріально-технічна база	108	27
Корумпованість системи вищої освіти	184	46
Завелика кількість ВНЗ у країні	71	17,75
Відсутність системи контролю за діяльністю ВНЗ	52	13
Низький професійний рівень викладачів	40	10
Інше	2	0,5
Важко відповісти	59	14,75

**У респондентів була можливість обрати декілька варіантів відповіді на це питання*

Слід відзначити, що за результатами дослідження 2015 р. 25,0 % опитаних викладачів вишів Миколаєва, Одеси, Херсона серед найбільш значущих тенденцій, що негативно впливають на розвиток вітчизняної вищої освіти, також назвали слабку матеріально-технічну базу¹.

Саме чинники, які в першу чергу називали респонденти дослідження 2017 р. в якості перешкоди закладу вищої освіти виконувати свою місію в суспільстві (корумпованість системи вищої освіти, недостатнє фінансування, застаріла матеріально-технічна база) зробили прогнозованими відповіді городян на питання, якою мірою вони задоволені станом вітчизняної системи вищої освіти: 48 % повністю та скоріше не задоволені; 35 % повністю та скоріше задоволені; 17 % було важко відповісти на це питання.

Аналіз відповідей респондентів різної статевої належності показав, що чоловіки і жінки практично в рівній мірі повністю і скоріше не задоволені станом вітчизняної системи вищої освіти: процент відповіді «повністю не задоволений» у чоловіків і жінок є однаковим (13 %), а відповіді «скоріше не задоволений» – достатньо близьким (у чоловіків – 35,9 %, у жінок – 34,3 %). У той же час, процент відповіді «скоріше задоволений» вище у респондентів-чоловіків (35,9 % проти 26,4 %), а відповіді «повністю задоволений» – у респондентів – жінок (7,4 % проти 5,4 %).

Аналіз відповідей респондентів різної вікової категорії щодо задоволеності станом вітчизняної системи вищої освіти значних відмінностей не виявив, але очікуваним було те, що у відповідях респондентів вікової категорії 18-29 років (реальні і потенційні споживачі освітніх послуг закладів вищої освіти) варіанти «скоріше не задоволений» і «повністю не задоволений» набрали 50,6 %. У респондентів інших вікових категорій він дещо менший: 30-45 років – 48,2 %; 46-59 років – 46,5 %; 60 років і старше – 47,1 %.

Висновки:

1. Проблема місії закладів вищої освіти є актуальною в українському науковому просторі, про що свідчить аналіз теоретичних джерел. Існують різні підходи до змістовного наповнення поняття «місія вищого навчального закладу». Автор статті дотримується тої точки зору, що місія повинна відображати суспільне призначення вишів та потреби основних споживачів освітніх послуг, які слід вивчати.

2. Вивчення соціальних уявлень українців щодо місії закладів вищої освіти є доцільним у зв'язку з вирішенням завдань модернізації національної системи вищої освіти та необхідністю

¹ Мейжис, І.А., Калашнікова, Л.В. (2016). *Інформаційно-аналітична довідка. Соціальні виміри процесу реформування системи освіти (на прикладі Півдня України): Дані й аналітичні висновки за результатами опитування вчителів шкіл, викладачів та студентів ВНЗ*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 12.

формування в суспільстві уявлення про вищі навчальні заклади як стратегічний інноваційний ресурс країни.

3. У ході проведення емпіричного соціологічного дослідження досягнута поставлена мета: здійснено вивчення соціальних уявлень мешканців м. Миколаєва про місію (високе призначення, відповідальну роль) вищих навчальних закладів у суспільстві.

4. У соціальних уявленнях городян заклади вищої освіти в суспільстві виконують, передусім, роль організатора підготовки професійних кадрів шляхом передачі молоді накопичених знань та досвіду, залучення до науково-дослідницької діяльності і значно в меншій мірі – центра з відновлення і розвитку національних традицій та інноваційного центру.

5. Результати емпіричного соціологічного дослідження показали, що серед чинників, які перешкоджають закладам вищої освіти виконувати свою місію (головну роль) в суспільстві, респонденти частіше всього обирали корумпованість вищої освіти, слабку матеріально-технічну базу та недостатнє фінансування.

Перспективи подальшої роботи над темою. Планується підготувати до публікації результати аналізу теоретичних джерел з висвітлення досвіду зарубіжних і вітчизняних закладів вищої освіти з визначення і реалізації свого суспільного призначення як соціального інституту, а також результати опитування експертів та вторинного аналізу первинної соціологічної інформації.

References:

1. IFEPR (2016). *Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu* [Academic honesty as the basis of sustainable university development]. Kyiv: Takson, 234. [in Ukrainian].
2. Bakhruhyn, V. (2013). *Misiia universytetiv u sviti: istoriia ta suchasnist*. [Mission of Universities in the World: History and Present]. *Portal Osvitnya polityka* [Portal Educational Policy] <<http://education-ua.org/ua/articles/167-misiya-universitetiv-u-sviti-istoriya-ta-suchasnist>>. [in Ukrainian]. (2018, June, 11).
3. Harashchuk, O., Kutsenko, V., Sodol, I. (2013). *Pidvyshchennia yakosti pidhotovky kadriv – fundamentalna misiia vyshchoi shkoly*. [Improving the quality of training is a fundamental mission of higher education]. *Vyshcha shkola* [High school], 2, 22-36. [in Ukrainian].
4. Kuzmenko, O. (2014). *Entrepreneurial higher education institutions: Ukrainian and world experience*. *Neperervna profesina osvita: teoriia i praktyka* [Continuing vocational education: theory and practice], 1/2, 27-30. [In English].
5. Kuznetsova, H. (2012). *Pratsevlashtuvannia vypusknikov vyshchikh navchalnykh zakladiv: problemy i perspektyvy*. [Employment of Graduates of Higher Educational Institutions: Problems and Prospects]. *Vyshcha shkola* [High school], 12, 65-71. [in Ukrainian].
6. Meizhys, I. A., Kalashnikova L. V. (2016). *Informatsiino-analitychna dovidka. Sotsialni vymiry protsesu reformuvannia systemy osvity (na prykladi Pivdnia Ukrainy): Dani y analitychni vysnovky za rezultatamy opytuvannia vchyteliv shkil, vykladachiv ta studentiv VNZ*. [Social dimensions of the process of reforming the education system (for example, the South of Ukraine): Data and analytical findings based on the survey of teachers of schools, teachers and students of higher educational institutions]. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 28. [in Ukrainian].
7. Morhulets, O.B. (2014). *Teoretychni uzahalnennia evoliutsii VNZ u konteksti yoho misii*. [Theoretical generalizations of the evolution of higher educational institutions in the context of his mission]. *Elektronnyy repozytariy DVNZ UzhNU* [Electronic repository of DVNZ UzhNU] <<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12731/1/TEORETYChNI%20UZAHALNENNIa%20ShchODO%20EVOLIuTsII%20VNZ.pdf>> [in Ukrainian]. (2018, June, 11).
8. Saukh, P. (2013). *Universytetska osvita: mizh istorychnoiu misiieiu i realnoiu perspektyvoiu*. [University education: between a historical mission and a realistic perspective]. *Osvitni reformy: misiia, diisnist, refleksii* [Educational Reforms: Mission, Reality, Reflection], 182 – 203. [in Ukrainian].
9. Sbruieva, A.A. (2015). *Transformatsiia misii suchasnoho Universytetu: determinanty ta proiavy*. [Transformation of the mission of the modern University: determinants and manifestations]. *Teorii ta tekhnologii innovatsiinoho rozvytku vyshchoi osvity: hlobalnyi i rehionalnyi konteksty*. [Theories and Technologies of Innovation Development of Higher Education: Global and Regional Contexts]. <http://library.sspu.sumy.ua/biblioteka/naukovi_vidania_internet/2015/Teorii_ta_tehnologii_Sbruev.PDF>. [in Ukrainian]. (2018, June, 11).
10. Tymoshenko, O. (2010). *Orhanizatsiia ta upravlinnia yakistiu osvity: problemni pidkhody*. [Organization and management of quality of education: problem approaches]. *Vyshcha osvita Ukrainy* [Higher education of Ukraine], 1, 60-66. [in Ukrainian].
11. Shevchenko, L.S. (). *Misiia universytetu v systemi osvitnoho menedzhmentu* [Mission of the University in the system of educational management]. *eNULAUir* <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5887/1/Shevchenko_77-80.pdf> [in Ukrainian]. (2018, June, 11).